

Predlog za ustanovitev skupnosti podjetij za proizvodnjo motornih vozil

Povečanje delovne storilnosti z uvedbo novih modernejših tehnoloških postopkov ter moderne delovne organizacije kakor tudi povečanje obsega proizvodnje z bolj-šim izkoriščanjem prostih zmogljivosti imata neposreden vpliv na znižanje cen izdelkov, s tem pa tudi na dvig življenjskega standarda.

Prvenstvena naloga vsakega kolektiva in njegovih organov upravljanja je, po kateri poti in kako se lotiti realizacije teh nalog. Zelo učinkovita pot za to je sistem združevanja in medsebojnega sodelovanja. Vse moderno svetovno gospodarstvo sloni danes na tem sistemu. Sistem združevanja na osnovi kooperacije omogoča

razen večjega izkoriščanja razpoložljivih zmogljivosti tudi višjo stopnjo specializacije podjetja. Neposredna posledica tega je skrajšanje časa, ki je potreben za osvojitve proizvodnje, hitrejšo usposabljanje strokovnih kadrov in izboljšanje kakovosti izdelkov. Opravičenost kooperacije in njena nujnost v današnji fazi gospodarskega razvoja sta jasni in nedvoumni. To niti ni nova stvar. V raznih oblikah obstaja kooperacija v gospodarstvih vseh tehnično naprednih držav. Treba jo je le prilagoditi našim gospodarskim pogojem in sistemu družbenega upravljanja.

Dosedanje izkušnje s kooperacijo

Zal je dosedanja praksa pokazala, da naleti sistem kooperacije pri posameznikih in nekaterih kolektivih na določen odpor. Tak odpor je pogosto rezultat nerazumevanja komercialnih in drugih organov podjetja za povezanost interesov podjetja s splošnimi interesi skupnosti, lokalistične politike in teženj po monopolu, ki jih povzroči razpolaganje s temi ali drugimi napravami in stroji, ki jih po steku okoliščin drugi nimajo. Čimbolj je kakšno podjetje odvisno od takih kooperantov, tem večji je tudi vpliv na oblikovanje cene njegovega izdelka. V naši praksi so glede cen od dobaviteljev kupljenih delov različne anomalije. Enak del je včasih pri nekaterih podjetjih dva in večkrat dražji kakor pri drugih podjetjih (pri dobavi kovanih delov je na primer večkrat dražji kakor pri dobavi litih delov).

Posebno mesto zavzema v vsem sestavu

odnosov med podjetji problem pogostega zamujanja dobavnih rokov, kar vodi do določene negotovosti glede planiranja (letni plan se dva do trikrat spremeni) in realizacije neposrednega ali perspektivnega programa.

Medtem ko se na eni strani kolektivi borijo za znižanje cen s povečanjem delovne storilnosti, pa take anomalije zmanjšujejo te rezultate in njihove pozitivne učinke.

Glede na zapletenost vprašanj, ki se prepletajo v medsebojnih odnosih podjetij, kakor tudi glede na težnje po čim bolj tesnem sodelovanju, postaja združevanje na osnovi kooperacije zaradi skupnega opravljanja nekaterih gospodarskih poslov naša perspektivna nujnost. Težnje glede čim bolj vsestranskega sodelovanja med podjetji presegajo okvire sedanjih uredb ter se kaže potreba po njihovi razširitvi ali spremembi.

Predlogi Tovarne motorjev v Sarajevu

Potreba po takih združevanjih se kaže tudi na osnovi proizvodnje Tovarne avtomobilov v Priboju. V tem primeru bi združitev zajela ali vse dobavitelje ali samo nekatere izmed njih, in to osnovne, kar bi pač bilo odvisno od njihovega interesa za tako obliko sodelovanja. Na skupnem sestanku upravnih odborov FAP in Famos (»Fabrika motora u Sarajevu«), so sklenili, da je treba vprašanje skupnosti podjetij na osnovi FAP vozil resno proučiti in najti najustreznejše oblike za njegovo čim hitrejšo realizacijo.

Te dni je delavski svet FAMOS sprejel sklep, da naslovi na delavske svete vseh zainteresiranih kooperantov poziv na sklicanje skupnega sestanka, na katerem bi razpravljali o vprašanju možnosti in smotrov organiziranja te skupnosti. Hkrati s tem pozivom bodo poslali tudi predlog osnutka pogodbe o oblikovanju te skupnosti, da bi organi delavskega samoupravljanja zainteresiranih kolektivov lahko vse pripravili za morebitni skupni sestanek zastopnikov vseh kooperantov. Okviri

predlagane pogodbe vsebujejo čim bolj popolno izkoriščanje razpoložljivih zmogljivosti in uskladitev obsega proizvodnje kooperantov (ki je vezana na FAP vozila), skupno nastopanje na notranjem in zunanem trgu kakor tudi določitev kalkulativnih načel zaradi znižanja cen izdelkov.

Glede na vrsto končnega izdelka je organizacija skupne uslužnostne službe nujna potreba. Izhaja iz potrebe po zagotovitvi zadostnega števila rezervnih delov za prodana vozila kakor tudi za boljšo organizacijo in preskrbo naprav in orodja.

Predlog osnutka pogodbe je zasnovan na neposrednem vplivu samoupravnih organov na delo te skupnosti podjetij. Skupnost v nobenem primeru ne omejuje dejavnosti samoupravnih organov, jo samo razširja tudi izven okvira podjetja. Omogoča, da organi delavskega samoupravljanja s svojim pozitivnim delovanjem in aktivizacijo glede medsebojnega sodelovanja podjetij plodno vplivajo na proizvodnjo in tržišče — nasproti dosednji neaktivnosti organov delavskega upravljanja na tem področju.

Inž. Jakub Samokolović

Izvajanje sklepov prvega kongresa delavskih svetov je dolgotrajen proces, ki zahteva precej časa, vztrajno in potrpežljivo delo, aktivizacijo organov upravljanja v podjetjih in vseh družbenih činiteljev (organizacij Zveze komunistov, sindikalnih organizacij, organizacij Socialistične zveze). Kajti na kongresu so bili sprejeti tako daljnosežni sklepi — kakor so razširitev pravic materialne osnove podjetij, strokovno izobraževanje kadrov, krepitev demokratičnosti v odločanju kolektivov — da jih ni mogoče izvesti preko noči s tem ali drugim ukrepom.

To, da gre za tako dolgoročno nalogo, na kateri je treba delati dalj časa, pa ne bi smelo uspavati posamezne organe samoupravljanja, sindikate in druge odgovorne činitelje, da bi začeli odlagati uredničenje sklepov. Važno je, da se začne, in to takoj.

Lep zgled je dala v tem pogledu Tovarna motorjev v Sarajevu. To podjetje ni oklevalo, temveč je takoj po kongresu sklicalo sejo delavskega sveta, na kateri je kongresni delegat tolmačil članom delavskega sveta sklepe kongresa. Delavski svet pa ni ostal samo pri tem. Rezultat tega sestanka je bil, da je tovarna motorjev — v duhu kongresnih sklepov — poslala poziv vsem kooperantom, ki sodelujejo pri izdelavi avtomobilov tovarne v Priboju, da naj čimprej formirajo skupnost podjetij.

Pravilno populariziranje in pojasnjevanje kongresnih sklepov je tako rekoč prvi korak na poti k njihovemu uredničenju. V vrsti krajev — na primer v Zrenjaninu, Kranju, Mladencu in drugod — so že imeli sestanke aktivov, ki jih sestavljajo: predsednik delavskega sveta, predsednik upravnega odbora, direktor podjetja, sekretar organizacije ZKJ in predsednik sindikalne podružnice. Na teh sestankih ni bilo govora samo o pojasnjevanju, temveč tudi o ukrepih, ki jih je treba storiti za izvedbo sklepov. Tudi na teh sestankih so načeli vrsto vprašanj, ki so življenjskega pomena za podjetje.

V mnogih podjetjih imajo sestanke posvečene izvajanju sklepov, ali pa jih bodo v kratkem imeli (na primer v večini novosadskih podjetij bodo v tem tednu). Zelo važno je, da tudi ti sestanki potečejo v delovnem ozračju, kakor je potekal kongres. Uspeh teh sestankov bo v marsičem odvisen od pomoči, ki jo bodo organom upravljanja nudile sindikalne in druge organizacije. Naloga družbenih organizacij je, da pomagajo delovnim kolektivom, posebno tistim, ki so manj razviti, tako pri proučevanju sklepov kakor tudi pri reševanju problemov, s katerimi se v praksi srečujejo delovni kolektivi in njihovi organi samoupravljanja.